

เทศน์เช้า วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

จิต จะเกิดในวิภวภูตใดก็ได้แล้วแต่ อาหาร ๔ เกิดเป็นพรหมผัสสอาหาร เกิดเป็นเทวดาเป็น วิญญาณอาหาร เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน กวฬิงการอาหาร แล้วมโนสัญเจตนาอาหาร นี่จิต มันจะเกิดในภพชาติใดก็ได้แล้วแต่มันต้องการอาหารเพื่อดำรงชีวิต

อาหารดำรงชีวิต เห็นไหม เราเกิดเป็นมนุษย์มีค่ามาก มีค่าความเป็นมนุษย์ มีค่าความเป็นมนุษย์ เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์มีอิสระ มีเสรีภาพ เราจะทำอะไรก็ได้ มนุษย์จะทำดีก็ได้ ทำชั่วก็ได้ เราถึงเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ แล้วถ้ามนุษย์มีศีลธรรม จริยธรรม มนุษย์จะทำให้ชีวิต นี้ไม่ทุกข์ยากจนเกินไป

การเกิดเป็นมนุษย์นะเกิดมาเพื่อแก้ไข เกิดมาเพื่อศึกษา นี่เขาว่าโลกนี้เจริญ เจริญด้วยการศึกษา ด้วยปัญญา ปัญญาดีปัญญานี้คือปัญญาการดำรงชีพ ปัญญาวิชาชีพ การดำรงชีวิต แต่ถ้ามันมีการศึกษา คุณติมาบวชเป็นพระ บวชเป็นพระขึ้นมาเพื่อศึกษาธรรมะ ธรรมะเพื่อให้หัวใจได้มี คุณธรรมในหัวใจ ถ้าใครมีศีลธรรม จริยธรรม ชีวิตนี้มันจะแยกแยะได้ว่าอะไรควรและไม่ควร เห็นไหม เป็นบัณฑิต บัณฑิตผู้มีการศึกษา เป็นทิพย์ ทิพย์เพราะได้ศึกษาแล้วเป็นคนสุข คนสุข ออกไปแล้วต้องเข้าใจเรื่องของชีวิต ถ้าเข้าใจเรื่องของชีวิตนะ การดำรงชีวิตมันก็ไม่กระเทือน จนเกินไป

การดำรงชีวิตไง ถ้าไม่มีการศึกษา ไม่เป็นบัณฑิต เวลาที่มีสิ่งใดเกิดขึ้นบีบคั้นน้ำใจ มันมีความทุกข์ยากในหัวใจนะ ชีวิตเราเกิดมาก็ทุกข์ ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ทุกข์นี้เป็นความจริง เกิดมา เห็นไหม การมีชีวิตนะ หายใจเข้าและหายใจออก เวลาเป็นหวัดนะ หายใจไม่ได้เรื่ออัดมาก เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา นี่การหายใจเข้าและหายใจออกนะ สุขภาพนี้สุขภาพดีไม่มีขาย สุขภาพดีเราต้องรักษาของเราเอง สุขภาพดีมันต้องออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเขา แล้วสุขภาพจิตล่ะ?

สุภาพจิต เห็นไหม สุภาพจิตที่เวลามันเกิดมา สุภาพจิต พันธุกรรมของจิต จิตมันมี
เวรมีกรรมของมันมา นี่เราเลี้ยงดู เราดูแลขนาดไหน ทำไมเขาคิดน้อยเนื้อต่ำใจของเขา ทำไมเขา
ฟาดวงฟาดงาในความรู้สึกนึกคิดของเขา พ่อแม่ไม่รักลูกหรือ? พ่อแม่ก็รักลูกทั้งนั้นแหละ
ทำไมเขามีความรู้สึกนึกคิดอย่างนั้น เวลาพ่อแม่ เห็นไหม พ่อแม่รักลูกนะ ลูกที่ดีจะรักพ่อแม่มาก
จะแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ จะแบ่งเบาภาระของครอบครัว เพราะเขามีความคิดที่ดีๆ นี่พันธุกรรม
ของเขา ถ้าพันธุกรรมของเขาก็ส่วนหนึ่ง ในปัจจุบันนี้สายบุญสายกรรม เพราะเรามีสายบุญสาย
กรรมด้วยกัน เราถึงมาเกิดร่วมกันไง

นี่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “จิตที่เวียนตายเวียนเกิดนี้ ไม่เคย
เป็นญาติกัน ไม่เคยมีเวรมีกรรมกัน ตั้งแต่ในวิญญูะนี้ไม่มีเลย”

เราเกิดมาด้วยกันมันต้องมีเวรมีกรรมต่อกันมา ไม่ชาติใดก็ชาติหนึ่ง แต่มันเวียนตายเวียน
เกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า เห็นไหม แต่ในปัจจุบันนี้เราเกิดมา เราเกิดมาในสายบุญสายกรรม อันนี้มันเป็น
ปัจจุบัน ถ้าปัจจุบันแล้วเรายอมรับสภาพปัจจุบันนี้ ไม่ใช่ยอมจำนนนะ ยอมจำนนคือไม่มีการ
แก้ไข ยอมรับสภาพ สภาพหมายความว่าคนเรานี้ผลของวิญญูะเกิดตามเวรตามกรรม สิ่งนี้มันเกิด
มาแล้ว อดีตเราแก้ไขไม่ได้ เราจะแก้ไขในปัจจุบันนี้ ถ้าเราแก้ไขในปัจจุบันนี้ ถ้าในปัจจุบันเรามี
สติปัญญาอย่างน้อยแค่ไหน?

ถ้ามีสติปัญญาอย่างน้อย มีสติมากขึ้นมันเห็นนะ เห็นความขาดตกบกพร่องของเรา เห็น
ความไม่สมบูรณ์ของเรา แต่ถ้าจิตใจมันหยาบ มันมองไปข้างนอกนะเราดี เราสมบูรณ์ คนอื่น
รังแกเรา ทุกคนจะบอกว่าถ้าใครมีปมในหัวใจ จะหาว่าสังคมนี้บีบคั้นเรา สังคมทำลายเรา เราก็
อาศัยสังคมนั้นอยู่นะ เราแยกออกไปก็จบ เวลาพระเราออกธุดงค์ นี่ไปแบบนอแรด ไปองค์เดียว
ไปองค์เดียวนี้พิสูจน์ถึงเวรถึงกรรมของตัวนะ เข้าป่าเข้าเขาไป ถ้ามันมีสิ่งใดที่เราทำบุญกุศลมา
ขนาดไหน มันก็ดำรงชีวิตขนาดนั้น

คุณพระเราเวลาบิณฑบาตมา หลวงตาท่านพูดบ่อยนะ เวลาสำรวจระวางก็เหมือนคนป่วย
พระป่วยพระไข้ใจ เดินย่องนั่นพระป่วย แล้วถ้ามันเร็วเป็นจรวดเกินไปล่ะ? เร็วเป็นจรวดเกินไป
มันก็ไม่ใช่ เพราะเร็วเป็นจรวดเกินไปมันขาดสติ แต่มันต้องมีการตื่นตัว การตื่นตัวไม่ให้กิเลส
มันเกาะที่จิตใจ ไม่ให้ดินพอกหางหมู ต้องสะบัดตลอดเวลาให้หางหมูนี้ไม่มีดินพอกมัน

ใจ ใจถ้าเราตื่นตัวตลอดเวลา เห็นไหม ถ้าตื่นตัวตลอดมันจะระวังของมัน แต่ถ้ามันไม่ระวังของมัน นี่คือการฝึกสติ ถ้าการฝึกสติ การฝึกสติทำไมต้องฝึกสติล่ะ? ฝึกสติมาเพื่อการทำสิ่งใดก็ให้มันถูกต้อง มีศีลธรรม จริยธรรม ถ้ามีศีลธรรม จริยธรรม แต่ถ้ามันขาดสติล่ะ? มันขาดสตินะ เวลาสิ่งใดเกิดขึ้นเราก็นั่งชินกับมันนะ อารมณ์ความรู้สึกของเรามันอยู่กับเรามาไม่รู้ก็ภพภิกษาคติ แล้วมันจะเกาะกินหัวใจของเรา แล้วมันเกาะกินหัวใจของเรา เราก็เชื่อมั่น เราเชื่อมั่นนะ เรายังไม่พิสูจน์เลยว่ามันจริงหรือไม่จริง

เวลาความคิด เวลามันเกิดขึ้นในหัวใจของเรา มันเกิดขึ้นจากความรู้สึกนึกคิด มันบีบคั้น เรานี่มันจริงหรือเปล่า? นี่มันจริงหรือเปล่า? เราเข้าใจผิดหรือเปล่า? เราฟังมาผิดพลาดหรือเปล่า? นี่ถ้ามันคิดของมันนะ มันแยกแยะของมัน เวลาเราเข้าใจถูกต้องแล้วนะมันปล่อยหมดเลย เออ เราโง่ เราโง่ นี่มันโง่จากข้างนอกนะ ไซ้ มีความจำเป็นนะ นี่สัมมาอาชีวะมีความจำเป็นมาก แต่ความจำเป็นนะ ความจำเป็นที่เป็นความจริงที่สุดคือการเกิดและการตาย การเกิดและการตาย เห็นไหม อารมณ์ที่เกิดขึ้น และอารมณ์ที่ดับไป มันก็เกิดดับๆ ในใจ

นี่มันเกิดดับ นี่การเกิดและการดับ สิ่งที่มีมันเป็นความจริงที่สุดคือการเกิดและการตาย ถ้ามันเกิดที่ดีล่ะ? มันเกิดที่ดีเราต้องมีคันเร่ง มีคันเร่ง ต้องส่งเสริม ต้องพยายามส่งเสริมถนอมรักษาความคิดที่ดีๆ ความคิดที่เป็นประโยชน์กับเรา แต่มันต้องมีเบรก เบรกถ้ามันคิดไปในทางโลกนะ นี่เขามีความสุขกัน เขามีความเพลิดเพลินกัน เขามีความสุข นี่เราเชื่อเขาไปนะ แต่ความจริงมันสุขไหม? เราไปใช้ชีวิตแบบเขาก็ไม่มีความสุขหรอก

ความสุขของเรานะมันต้องมีความพอใจของเรา ถ้าใจเรามันพอใจ พอใจในอะไร? ถ้ามันพอใจในอะไร นี่อำนาจวาสนาบารมีของคนมันพอใจในสิ่งใดล่ะ? นี่บ้าห้าร้อยจำพวก ใครเข้าสังคมใด ชมรมใด เขาบ้าสิ่งใดนะเขาไปคุยกันทั้งวันทั้งคืน เขามีความสุขของเขา ไอ้คนที่ไม่ชอบนะ เขาว่า “เอ๊ะ...พวกนี้มันมีเวลาว่างมากเกินไป”

ย้อนกลับมาในการปฏิบัติก็เหมือนกัน นี่คนมาวัดๆ พวกนี้มีเวลาเยอะมาก เวลามันจะมากขนาดไหน นี่มันก็เท่ากัน ๒๔ ชั่วโมงเท่ากันทั้งนั้นแหละ เห็นไหม แล้วชีวิตหนึ่งมันก็เท่ากันทั้งนั้นแหละ แต่ แต่เขาเห็นภัยในวัฏสงสาร เห็นภัยในการเกิดการตาย นี่มันมีสิ่งบีบคั้นในหัวใจ เราก็จะมาหาทางสงบระงับของเรา เราจะหาทางออกของเรา เวลาคนเจ็บไข้ได้ป่วยเขาไปหาหมอ หมอต้องรักษา หายเจ็บไข้ก็กลับบ้าน

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเรามันมีพิษมีภัยของมันอยู่ มีพิษมีภัย เห็นไหม นี่เวลาเกิดเกิด จากอวิชชา ความไม่รู้มันพาให้เราเกิด เกิดมาเป็นผลของวิภวัญจะ คือปฏิเสธไม่ได้หรอก จิตนี้ไม่เคยเว้นวรรค จิตนี้ไม่เคยดับ จิตนี้ต้องเกิดตลอดไป พอจิตนี้ต้องเกิดตลอดไป แล้วมันมีอวิชชา ความไม่รู้มันพาเกิดพาดตายอยู่ที่นี่ แล้วเรามีสติปัญญาอยู่ที่นี่ เรามาสร้างบุญกุศลของเรา เราทำคุณงามความดีของเราเพื่อให้มีเสบียงกรัง ถ้ามันดีขึ้นไป มันเกิดมันก็มีอามิส สิ่งนี้เกิดในวิภวสังสารก็เกิดมาแล้วให้มีความสุขพอสมควร เกิดมาให้มีทรัพย์สมบัติ ให้มีต่างๆ พอที่เราสร้างสมมา

นี่เราทำบุญกุศลเพื่อเหตุอันนั้น เราทำบุญกุศลเพื่อการมีเสบียงต่อไปภายภาคหน้า แล้วถ้าเรามีสติปัญญาละเอียดขึ้นมาละ? เห็นไหม เราจะมาสร้างภาวนามยปัญญาของเรา นี่เวลาสร้างบุญกุศล เราทำบุญกุศลเพื่อสร้างให้จิตใจนี้เข้มแข็ง จิตใจนี้เป็นสาธารณะ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ใครจะช่วยเหลือเรา องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนชี้ทางเท่านั้น เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลามีความสุขความยาก เราทำมาหากินเราว่าเราทุกข์เรายากมาก เวลานั้นภาวนาละ? นั่งเฉยๆ กำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออก มีสติกับความรู้สึกของเรา

ถ้ามีสติกับความรู้สึกของเรา เห็นไหม นี่สุขโดยอามิส เขาไปเที่ยวกัน เขาไปเพลิดเพลินกันเพื่อการผ่อนคลายของเขา ถ้าจิตเราปล่อยวางในใจของเรา ถ้าพุทโธ พุทโธมันวางของเรา เห็นไหม ความสุขอย่างนี้โลกหาไม่ได้นะ นี่แหล่งท่องเที่ยวที่ไหนก็แล้วแต่ ถ้าเรามีปัจจัยเราก็ไปได้ทั้งนั้นแหละ แต่ในหัวใจของเรา ใครจะทำจิตของเราให้สงบระงับเข้ามาได้

“สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี”

นี่ความสุขหาได้ที่นี้ไง เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์ขึ้นมาทุกข์ๆ ยากๆ จิตมันเกิดมาทุกข์ๆ ยากๆ มันวิตกกังวลไปหมดเลย นี่เกิดมาจากไหน? เกิดมาแล้วเกิดมาทำไม? ตายแล้วจะไปไหน? มันวิตกกังวลไปหมดเลย แต่ถ้ามันสงบเข้ามาละ นี่เราเป็นแบบนี้ ขณะที่เราปล่อยวางนี้ตัวเราเป็นแบบนี้ เราไม่ต้องอาศัยสิ่งใดเลย เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติพ้นจากกิเลสไปมันครอบสามแดน โลกธาตุ กามภพ รูปภพ อรูปภพ เป็นที่เกิดที่ตายของจิต

เราบอกว่าจิตเกิดมาชาตินี้ชาติเดียว มันจะมีนรกสวรรค์ที่ไหน? นี่ใครจะพูดอย่างไร ใครจะคิดอย่างไร สิทธิเสรีภาพคิดได้ตามสบาย แต่ความจริงล่ะ? ความจริงพิสูจน์หรือยัง? ถ้าพิสูจน์ขึ้นมา พอจิตมันสงบเข้ามา สงบเข้ามามันตั้งมั่น มันไม่เอียงไปซ้ายและไปขวา นี่มันเป็นปัจจุบัน

เห็นไหม อดีตอนาคตอยู่ที่ไหนล่ะ? นี่ถ้ามันเป็นสมาธิ อดีตอนาคตอยู่ที่ไหน? มันจะเกิดจะตาย ไปไหนล่ะ? แล้วมันมีตัวมันใหม่ล่ะ? มันมีตัวของมัน แล้วมันมีความสุขใหม่ล่ะ? มีความสุข เพราะเราทำความสงบเข้ามา จิตมันก็มีความสุขของมัน แล้วถ้าเกิดปัญญาขึ้นมามันจะมีความสุขมากกว่านั้น

ความสุข คุณใช้เวลาพวกอาหารที่เป็นพิษเขาต้องไปดื่ม ไปนั่ง เขาต้องพยายามทำสารพิษ นั้นให้หมดไปเพื่อเป็นอาหารของเรา จิตของเรามีวิชา มีความไม่รู้ ก็เลสมันเป็นพิษในหัวใจของเรา นี่จิตมันสงบเข้ามาแล้ว มันสงบระงับเข้ามามันก็ซ่อนตัวอยู่ในนั้นแหละ แต่ถ้าเวลามัน ใช้ปัญญาพิจารณาของมัน สารพิษนี้มันได้ชำระล้างออกไป สารพิษนี้มันได้เงิ้อางออกไป ความที่สารพิษในหัวใจแล้วมันเงิ้อางออกไป นี่มันจะมีความสุขขึ้นมาขนาดไหน?

ความสุขแบบนี้ไง ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เวลาครูบาอาจารย์เราภาวนาเป็น เคน จงกรมเดินทั้งวันทั้งคืน เดินแล้วเดินเล่า นั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่งทั้งวันทั้งคืนทำไมเขาทำได้ล่ะ? แล้วไม่ได้ทำกรรมดานะ เพราะทำต่อเนื่อง การทำต่อเนื่องเพราะมันกำลังเข้าค้ำเข้าเข็ม มันจะได้ผลของมัน มันทำต่อเนื่อง ทำไมเขาทำได้ล่ะ? เวลาถ้าจิตมันไม่สงบ จิตมันไม่คืนะ เวลาเดิน จงกรม นั่งสมาธิภาวนา เหมือนเราทำงาน ทำงานแล้วไม่ประสบความสำเร็จมันเหนื่อยล้า มันท้อแท้ มันไม่มีความขยันหมั่นเพียรเลย แต่เวลาทำแล้วมันจะได้ผลล่ะ? มันเข้าค้ำเข้าเข็มล่ะ? มันมีความสุขขึ้นใจ

หลวงตาท่านพูดบ่อย ว่าหลวงปู่มันเวลาท่านเทศนาว่าการ พระที่นั่งฟังอยู่นั้น นิพพานนี้ หยิบเอาได้เลยนะ เพราะ เพราะคนรู้คนเห็นบอกเรา อธิบายให้เราฟัง เหมือนเอื้อมมือหยิบเอาได้เลย เพราะท่านมีของท่านไง คุณิเขามาขายสินค้า เขาเอาตัวอย่างมาให้เราดู สินค้าเขาเอามาถึงหน้าบ้านเลย ชื่อใหม่ๆ นี่เห็นหมดเลย เราซื้อได้ไหม? เราหยิบต้องได้ไหม? ครูบาอาจารย์ท่านเทศนาว่าการของท่าน นิพพานในใจของท่าน ธรรมะของท่านในใจของท่าน ท่านเปิดให้เราดูไ่มันก็เหมือนสินค้าเอามาให้เราดูไ่มันก็แล้วเป็นของเราใหม่ล่ะ? ไม่เป็น เพราะไม่ใช่ของเรา ของท่าน

ทีนี้เวลาท่านแสดงออกมา เห็นไหม ธรรมะเป็นอย่างนั้น นิพพานเป็นอย่างนั้น วิมุตติสุขเป็นอย่างนั้น นี่เราก็จะหยิบฉวยเอาเลย หยิบฉวยเอาเลย นี่ครูบาอาจารย์ของเรา ท่านมีความจริงของท่าน ท่านอธิบายให้เราฟัง เวลาฟังเทศน์ เวลาเทศน์ขึ้นมา ถ้าเราฟังแล้วเอาสิ่งนั้น เกาะสิ่งนั้น

ไว้เวลาเราพุทโธ พุทโธ พุทโธ เห็นไหม พุทธานุสติ จิตของเรามีสติแล้วเกาะบริกรรมพุทโธ พุทโธ พุทโธคือพุทธะ คือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน คือชื่อขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธานุสติเราเกาะไว้ เกาะไว้ นี่คือการภาวนา

เวลาฟังเทศน์นะ ครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ขึ้นมา ธรรมของท่านๆ มันจะมีความสุขอย่างไร มันเหนือโลกอย่างไร มันมหัศจรรย์ขนาดไหน มหัศจรรย์ขนาดไหนก็เรารู้ มันเป็นปัจจัยตัดตั้ง เป็นสันติภูมิจิโก มหัศจรรย์ไม่ใช่ที่เราไม่รู้ มหัศจรรย์ถ้ามันรู้มันก็มีมหัศจรรย์อยู่นอกโลกสิ แต่ มหัศจรรย์ในหัวใจของเราละ? หัวใจเรามันทุกข์มันยากขึ้นมา มันเกลือกกลั้วอยู่กับความเป็นพิษ นี่ทุกข์มากขนาดไหน? เวลามันมีความสุขขึ้นมา มันปล่อยวางขึ้นมา มันมหัศจรรย์ตรงไหน? ก็ มหัศจรรย์ในใจนี่ไง มหัศจรรย์ในปัจจุบันนี้ มหัศจรรย์กลางหัวใจนี้แหละ มหัศจรรย์อยู่สันติภูมิจิโกนี้แหละ แล้วมันเป็นไปได้อย่างไรละ?

มันเป็นไปได้ เวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม นี่พระไตรปิฎก มันเป็นปูนหมายป้ายทาง เป็นการชี้ทาง แต่เราไปกอดไว้เลย ว่าของเราๆ ต้องเป็นอย่างนี้ ต้องเป็นอย่างนี้ มันเลยไม่เป็นไร วางไว้ นี่สินค้าที่เขาเอามาขาย เขาเอามาให้ดูเป็นตัวอย่าง ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกเราก็ศึกษา ศึกษามาเป็นเครื่องชี้ทาง เป็นเครื่องดำเนิน แล้วเราก็กวางไว้ แล้วเราต้องปฏิบัติของเราขึ้นมา

ถ้าปฏิบัติของเราขึ้นมา นี่ไงปฏิบัติขึ้นมา สงบก็รู้ว่าสงบ ถ้ามันเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมาแล้วมันจะแยกได้ทันทีเลยว่า อ้อ! ไอ้ที่คิดๆ อยู่นั่นมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ เป็นโลกียปัญญา ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาวกด้วยกิเลส ปัญญาอย่างนี้เราเลยไม่ซาบซึ่ง ปัญญาอย่างนี้มันเลยไม่แทงทะลุ ปัญญาอย่างนี้มันเลยไม่ผ่ากลางหัวใจใจ เวลาจิตสงบเข้าไปแล้ว มันเกิดปัญญาขึ้นมา มันผ่ากลางหัวใจเลย มันผ่ากิเลสเลย มันทำเข้าไปแล้ว อ้อ...ภาวนามยปัญญาเป็นอย่างนี้เอง นี่โลกียปัญญาเป็นอย่างนี้เอง โลกุตตรปัญญาเป็นอย่างนี้เอง มันจะรู้ของมันนะ

นี่ปัจจัยตัดตั้ง สันติภูมิจิโก เพราะเขารู้ของเขา เขาเป็นของเขา มันถึงเป็นความรู้สึกรู้ของเขา เป็นความรู้สึกรู้ในใจนั่นไง ความรู้สึกในใจนั่นเกิดมาจากไหนล่ะ? นี่เกิดมาจากเราเกิดเป็นมนุษย์เรามีจิตใจ จิตนี้ หัวใจนี้จะสัมผัสกับธรรม ตอนนี้นมันสัมผัสกับอำนาจวาสนา ใครสร้างบุญสร้างกรรมมาอย่างใด พันธุกรรมของมันเป็นอย่างนั้น มันก็สัมผัสกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง ถ้าสัมผัสอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง นี่ความสัมผัสอย่างนี้ แล้วถ้ามันไม่มีสติปัญญามันก็ลากไปเป็น

ค้นหาความทะยานอยาก เป็นกิเลสค้นหาไป แต่ถ้าเรามีสติ เราพุทธโศ พุทธโศให้มันสงบระงับเข้ามา

ถ้าสงบระงับเข้ามา พลังงานเหมือนกัน ความรู้สึกเหมือนกัน เราเกิดมานี้สัมผัส อำนาจวาสนาสัมผัส สัมผัสจากความรู้สึกนึกคิดของเรา แล้วเราทำความสงบของใจของเรา เห็นใหม่ มันเป็นอิสระแล้ว เป็นอิสระเพราะอะไร? เพราะเรามีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา เรามีแก้วสารพัดนึกของเรา เราจะทำของเราให้เป็นความจริงขึ้นมา สงบระงับเข้ามา เวลามันฝึกหัดใช้ปัญญา พอฝึกหัดใช้ปัญญาไปมันเป็น มันรู้มันเห็นของมัน เห็นใหม่

นี่มันเป็นปัจจัยตัดตั้ง เป็นสันตสิทธินะ มันเป็นความจริงอยู่ในปัจจุบันนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ต่อไป พระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ อันนี้ นี่ปัจจุบันนี้ก็มีธรรมอย่างนี้อยู่ แต่ แต่เราคลาดเคลื่อนกันไปเอง เราคาดหมายของเราไปเอง พอเราคิดคาดไปเองนี่ว่าเหมือนๆ เหมือนพระพุทธเจ้าเลย เหมือนนี่คือของเทียม เหมือนคือทำเลียนแบบ แต่ถ้าเป็นความจริงของเรา นี่เหมือนของใครล่ะ? เหมือนปัจจัยตัดตั้งของเราไง เหมือนเป็นความจริงของเราไง นี่เป็นวิธานิพนธ์ของเราไง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในใจของเราไง

นี่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ไง คุณค่าของความเกิดเป็นมนุษย์มีค่ามาก แล้วถ้าใช้ชีวิตทางโลกมันก็เป็นชีวิตทางโลก เราใช้ชีวิตทางโลกของเราแล้ว แต่เราเกิดมาเรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เรามีครูบาอาจารย์ของเรา เราพยายามสร้างอำนาจวาสนาบารมีของเรา อำนาจวาสนาบารมีนี้มันจะมากี่หนุนความรู้สึกนึกคิดของเราให้คิดแต่เรื่องดีๆ ถ้าคิดแต่เรื่องไม่ดีขยับขยับมันไว้ ถ้าคิดแต่เรื่องไม่ดีขยับมันไว้ นี่ความรู้สึกนึกคิด การสร้างบุญกุศลนี้มันจะมากี่หนุนให้ใจเราคิดแต่เรื่องดีๆ ให้จิตใจเราในชีวิตนี้มันไม่ทุกข์ยากจนเกินไป ให้มันมีที่พึ่งอาศัย

“ให้มีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด เธออย่ามีอย่างอื่นเป็นที่พึ่งเลย” เอวัง